

การศึกษาสภาพและแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

สโรชา นวลพุ่ม¹ ถาวร เสี่ยงเอียด² และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ³

¹นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

²อาจารย์ประจำ, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

³อาจารย์ที่ปรึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

*Corresponding author e-mail: mindnuanpoom@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 09 พฤษภาคม 2568

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 25 กันยายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 16 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 2) เปรียบเทียบการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขตามการรับรู้ของครูผู้สอน จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนจำนวน 314 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเที่ยง 0.98 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บด้วยแบบบันทึกการสนทนากลุ่มจากผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นจำนวน 8 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านกระบวนการ และด้านคน 2) ผลการเปรียบเทียบตามการรับรู้ของครูผู้สอน พบว่าครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านกระบวนการและสถานที่แตกต่างกันที่ระดับ .05 ส่วนด้านคนแตกต่างกันที่ระดับ .01 3) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุขประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านคน เน้นการทำงานเป็นทีม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (2) ด้านกระบวนการ มุ่งพัฒนาวิสัยทัศน์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง และ (3) ด้านสถานที่ คำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด และน่าอยู่

คำสำคัญ: การพัฒนา โรงเรียนแห่งความสุข จังหวัดราชบุรี

**A STUDY OF CONDITIONS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING A HAPPY
SCHOOL UNDER THE RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1**

Sarocho Nuanpoom¹, Thaworn Sengeied² and Piyanart Boonmepipit³

¹Master's degree student, Faculty of Education, Educational Administration Program,
Muban Chom Bueng Rajabhat University

² Lecturer of Faculty of Education, Educational Administration Program,
Muban Chom Bueng Rajabhat University

Co-advisor, Faculty of Education, Educational Administration Program,
Muban Chom Bueng Rajabhat University

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to examine the conditions of being a “Happy School” in schools under the Office of Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1; (2) to compare teachers’ perceptions of happy schools classified by educational background, teaching experience, and school size; and (3) to explore guidelines for developing schools into happy schools. The sample consisted of 314 teachers, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with content validity indices (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.98. Data were analyzed using frequency distribution, percentages, means, standard deviations, one-way analysis of variance (ANOVA), and content analysis. Qualitative data were collected through focus group discussions with eight outstanding school administrators.

The findings revealed that (1) the overall condition of being a happy school was rated at a high level. Across dimensions, physical environment had the highest mean, followed by process and people. (2) Comparison results indicated statistically significant differences at the .05 level in teachers’ perceptions according to educational background. Specifically, differences were found in the process and physical environment dimensions at the .05 level, and in the people dimension at the .01 level. (3) Guidelines for developing happy schools comprised three aspects: (a) people—emphasizing teamwork, participatory management, and supportive leadership; (b) process—focusing on clear vision, effective management, and experiential learning; and (c) physical environment—highlighting safety, cleanliness, and a pleasant atmosphere.

Keywords: Development, Happy School, Ratchaburi Province

บทนำ

โลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่ผันผวน รวดเร็ว และไม่แน่นอน ทั้งด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะยิ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านโรคอุบัติใหม่ โควิด-19 การสื่อสารออนไลน์ ที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วในทุกที่ทุกเวลา มีความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI - Artificial Intelligence ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของมนุษย์มากขึ้นทุกขณะ และจะมีผลต่อความต้องการด้านทักษะของกำลังคนที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2564, น.9) ด้วยเหตุนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาคนไว้ว่า การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่มีความสำคัญ ในการมุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม และเร่งรัดการเตรียมพร้อมกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, น.20)

การบริหารการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันในการพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพของสังคม ทั้งนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ที่กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า ต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น.3) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการจัดการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ การบริหารคน และการสร้างแรงจูงใจ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ ใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดี หากขาดการบริหารที่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลให้คุณภาพการศึกษาไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ เกิดปัญหาต่อการพัฒนาผู้เรียนและสังคมในวงกว้าง ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าวิจัยในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญ เพื่อหาหนทางพัฒนาการบริหารการศึกษาให้ตอบสนองต่อเป้าหมายและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

ปัจจุบันโรงเรียนในฐานะสถาบันหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถูกคาดหวังจากสังคมในฐานะกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ซับซ้อนของประเทศ และการพัฒนาให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองถาวรต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ถือได้ว่าเป็นบ่อหลอมใหญ่สำคัญที่จะเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนเพื่อไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป และด้วยความคาดหวังของสังคมนี้ จึงส่งผลให้ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนมีภาระงานหนักมากขึ้น ความสุขในการทำงานขององค์กรกำลังถูกบั่นทอนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อความเครียดและความกดดัน ด้วยสภาพปัญหานี้จึงทำให้มีการลาออกของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาจำนวนมาก (ชวนชม ชินะดังกูร, ศิริชัย ชินะดังกูร และ สมใจ เดชบำรุง, 2560, น. 28)

ภาระงานด้านต่าง ๆ ในโรงเรียนมีจำนวนมาก เนื่องจากนโยบายการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ขาดความต่อเนื่อง งบประมาณมีจำนวนจำกัด ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้โรงเรียนขาดสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน อีกทั้งโรงเรียนมีภาระงานที่ซ้ำซ้อนจากหน่วยงานภายนอก เช่น จังหวัด สาธารณสุข พัฒนาชุมชน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2564, น.17) นอกจากนี้ปัญหาทางด้านสถานที่ในโรงเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ การดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาจากภัยพิบัติและภัยคุกคาม ขาดความเท่าเทียม ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2565, น. 37) อุบัติเหตุจากการเดินทางไป-กลับระหว่างบ้านพักและโรงเรียน จากเครื่องเล่นหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนที่ชำรุดและไม่ได้มาตรฐาน จากการหกล้มหรือตกจากที่สูง ซึ่งในบางครั้งอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตหรือทุพพลภาพเป็นจำนวนมากในแต่ละปี อีกทั้งปัญหานี้ยังรวมถึงภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก (Bully) เป็นผลให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และสวัสดิภาพชีวิตของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา (โรงเรียนบ้านหัวทะเล ผ่องประชาสรรค์, 2565, น.1)

องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ จึงได้ออกแบบกรอบแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข เพื่อการเรียนรู้ รวมถึงจิตวิทยาเชิงบวก ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะ จุดเด่น และศักยภาพของมนุษย์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ คน กระบวนการ และสถานที่ (สำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ, 2016, 36-69) อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น.108) ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 ได้กำหนดให้ ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค คุณภาพ และสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นตามบริบทของประเทศและสังคมโลก โดยเน้นให้ผู้เรียน “เรียนดี มีความสุข” ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567, น.12)

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การศึกษาสภาพและแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 โดยมุ่งศึกษาว่าโรงเรียนมีสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขหรือไม่ ระดับใด และจะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุขได้อย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุขได้ รวมทั้งเสนอแนะต่อหน่วยงานต้นสังกัด สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน และนโยบายในการพัฒนาโรงเรียน สู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

นักวิชาการได้ให้ความหมายและความสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้ สุทธิรัตน์ แซ่ม้อย (2560, 16) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้น ที่ผู้บังคับบัญชามีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ กล่าวเป็นการทำงานในองค์กรที่มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างที่คุณคนร่วมกันกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด อาทิตยา ศักดิ์จันทร์ (2560, น. 13) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารแสดงออกถึงการทำงานที่มีระบบ ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เดินตรงตามที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ โดยการขับเคลื่อนของทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร รัชฎา บุญอาจ (2561, น. 15) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการใช้ศาสตร์และศิลป์ ทำให้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันทำงานตามแนวทางที่วางไว้ ด้วยความพอใจ โดยใช้ทรัพยากรอันได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ได้อย่างประหยัดและมีความเหมาะสม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยอาศัยทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็น คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) โดยผู้บริหาร ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การบริหารมีความสำคัญต่อมนุษย์โดยที่เป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมอยู่รวมกันมากเป็นหมู่คณะ มีหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตามลักษณะความรู้ ความสามารถ ความถนัด มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่พวกและเผ่าเดียวกัน เมื่อสังคมขยายตัว ซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์เริ่มสร้างกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์และความเชื่อถือ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดความสำเร็จ ความสุข สงบเรียบร้อย และความเจริญก้าวหน้าขององค์กร (เตือนใจ คล้ายแก้ว, 2560, น.30) เครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและปฏิบัติงานตามกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์ มีการทำงานร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายและตามวัตถุประสงค์ขององค์กร เป็นการบริหารจัดการที่ระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบขั้นตอนกติกาและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการปฏิบัติงานครบถ้วนและถูกต้อง และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด (ศิรินทร์ทิพย์ วงศ์พรม, 2564, น. 41)

นอกจากนี้ ยังมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ บุคคล ความรับผิดชอบ ความสมเหตุสมผล รวมถึงแรงจูงใจ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจึงเป็นสิ่งสำคัญอันจะส่งผลต่อแนวทาง หรือกลยุทธ์ในการสร้างเสริมให้โรงเรียน เป็นโรงเรียนแห่งความสุข

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข

โรงเรียนถือเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัย “เรียนดี มีความสุข” อันจะนำไปสู่ความพร้อมในการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แนวทางดังกล่าวได้ก่อให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับ “โรงเรียนแห่งความสุข” ซึ่งมุ่งสร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขทั้งด้านกาย ใจ และปัญญา วรรณตรี บุญเลี้ยงและวัลลภา อารีรัตน์ (2566, น.198) อธิบายว่า โรงเรียนแห่งความสุขคือกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความสุข โดยคำนึงถึงความหลากหลาย การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบและจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตร แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างโรงเรียนแห่งความสุขมิใช่เพียงการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในทุกมิติเพื่อให้การศึกษามีความชัดเจนและมีเกณฑ์อ้างอิงที่เป็นสากล ผู้วิจัยจึงนำกรอบแนวคิดการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ (2016, น. 36-69) มาใช้เป็นเกณฑ์หลัก ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านคน ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านกระบวนการ ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ตลอดจนภาระงานที่เหมาะสม และมีมิติด้านสถานที่ ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศในโรงเรียนที่ปลอดภัย อบอุ่น ปราศจากการกลั่นแกล้ง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง แต่ยังคงขาดการศึกษาในบริบทพื้นที่จริง โดยเฉพาะในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ตลอดจนการเปรียบเทียบมุมมองของครูผู้สอนที่มีความแตกต่างด้านระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน นอกจากนี้ ยังขาดการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับเกณฑ์ของยูเนสโกและนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” อย่างเป็นรูปธรรม ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ก่อให้เกิดความจำเป็นในการทำวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,727 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 314 คน ได้จากครูผู้สอนในโรงเรียน ในพื้นที่อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอปากท่อ อำเภोजอมบึง อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอสวนผึ้ง และอำเภอบ้านคา ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่ม

ตัวอย่าง ของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และทำการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้นในการแบ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 รายการ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เกี่ยวกับการศึกษาสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ตามแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข (UNESCO, 2016, น. 36 - 69) ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณา 3 ด้าน ดังนี้ 1. คน (People) 2. กระบวนการ (Process) และ 3. สถานที่ (Place) ซึ่งเป็นการวัดโดยใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีข้อคำถามจำนวน 43 ข้อ และข้อคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณา 3 ด้าน คือ 1.คน (People) 2.กระบวนการ (Process) และ 3.สถานที่ (Place) เพื่อนำสู่การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

การรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผ่าน Google Form โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 314 คน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำไปเป็นข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และการบันทึกเสียง จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ท่าน เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อวิเคราะห์ระดับตัวแปรทุกตัวแปร โดยใช้คะแนนเฉลี่ย แบ่งระดับพฤติกรรมเป็น 5 ระดับ ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายตามระดับพฤติกรรม การเปรียบเทียบข้อมูล ตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปใช้ค่าสถิติเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย

ครูผู้ตอบแบบสอบถาม 314 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 72.3) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 27.7) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 71.7) รองลงมาคือประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (ร้อยละ 13.4) และสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 15.0) ด้านประสบการณ์ทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี (ร้อยละ 55.4) รองลงมาน้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 28.0) และ 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 16.6) โดยส่วนใหญ่เป็นครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ (ร้อยละ 40.8) รองลงมาขนาดเล็ก (ร้อยละ 34.7) และขนาดกลาง (ร้อยละ 24.5)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวม

ตัวแปร	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านคน (People)	3.73	.98	มาก	3
2. ด้านกระบวนการ (Process)	3.77	.96	มาก	2
3. ด้านสถานที่ (Place)	4.01	.90	มาก	1
รวม	3.83	.94	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสถานที่ (Place) มีระดับความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมาคือด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 3.77$) และด้านคน (People) ($\bar{X} = 3.73$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จำแนกตามระดับการศึกษา

สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข	ปริญญาตรี		ประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครู		สูงกว่าปริญญาตรี และ ประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครู	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านคน (People)	3.70	1.02	3.56	.85	4.04	.87
2. ด้านกระบวนการ (Process)	3.74	.99	3.62	.85	4.05	.89
3. ด้านสถานที่ (Place)	4.01	.96	3.79	.87	4.42	.57
รวม	3.82	.99	3.66	.86	4.17	.78

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีการรับรู้สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ในระดับ มากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 4.01$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.74$) ด้านคน ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

ครูผู้สอนที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มีการรับรู้สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ในระดับระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 3.79$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.62$) ด้านคน ($\bar{X} = 3.56$) ตามลำดับ

และครูผู้สอนที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีและประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มีการรับรู้ของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 4.42$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.05$) ด้านคน ($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

สะท้อนให้เห็นว่า ด้านสถานที่ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูทุกกลุ่มมองเห็นโรงเรียนในฐานะพื้นที่แห่งความสุขอย่างแท้จริง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) ของค่าเฉลี่ยของสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จำแนกตามระดับการศึกษา

สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1. ด้านคน (People)	ระหว่างกลุ่ม	5.908	2	2.954	3.075*	.048
	ภายในกลุ่ม	298.725	311	.961		
	รวม	304.633	313			
2. ด้านกระบวนการ (Process)	ระหว่างกลุ่ม	4.827	2	2.413	2.622	.074
	ภายในกลุ่ม	286.303	311	.921		
	รวม	291.130	313			
3. ด้านสถานที่ (Place)	ระหว่างกลุ่ม	4.477	2	2.239	2.771	.064
	ภายในกลุ่ม	251.223	311	.808		
	รวม	255.700	313			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	5.02	2.00	2.51	3.080*	.047
	ภายในกลุ่ม	253.25	311	.81		
	รวม	258.27	313			

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูผู้สอนแต่ละระดับการศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้านคน (People) ด้วยวิธีการของ Scheffé พบว่า ความคิดเห็นของครูแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบสภาพของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข	น้อยกว่า 5 ปี		5 -10 ปี		10 ปี ขึ้นไป	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านคน (People)	3.79	1.02	3.69	.93	3.77	1.12
2. ด้านกระบวนการ (Process)	3.84	.98	3.73	.91	3.78	1.11
3. ด้านสถานที่ (Place)	3.96	.95	4.07	.82	3.92	1.09
รวม	3.86	.98	3.83	.89	3.82	1.11

จากตารางที่ 4 สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ครูผู้สอนทุกประสบการณ์การทำงานรับรู้ว่าโรงเรียนมี “สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข” อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มองว่าด้านสถานที่ ($\bar{X} = 3.96$) เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด รองลงมาคือ กระบวนการ ($\bar{X} = 3.84$) และ คน ($\bar{X} = 3.79$)

ครูที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี ให้ความสำคัญสูงสุดกับด้านสถานที่ ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.73$) และ ด้านคน ($\bar{X} = 3.69$)

ครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ก็ยังคงเห็นตรงกัน โดยจัดลำดับ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 3.92$) เป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วย ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.78$) และ ด้านคน ($\bar{X} = 3.77$)

จากผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า “สถานที่” เป็นปัจจัยหลักที่หล่อหลอมบรรยากาศแห่งความสุขในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นครูรุ่นใหม่หรือครูผู้มีประสบการณ์ยาวนาน ขณะเดียวกัน “กระบวนการ” และ “คน” ก็ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเกื้อหนุนการสร้างโรงเรียนแห่งความสุขด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) ของค่าเฉลี่ยของสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1. ด้านคน (People)	ระหว่างกลุ่ม	.617	2	.308	.316	.730
	ภายในกลุ่ม	304.016	311	.978		
	รวม	304.633	313			
2. ด้านกระบวนการ (Process)	ระหว่างกลุ่ม	.691	2	.346	.370	.691
	ภายในกลุ่ม	290.439	311	.934		
	รวม	291.130	313			
3. ด้านสถานที่ (Place)	ระหว่างกลุ่ม	1.291	2	.646	.789	.455
	ภายในกลุ่ม	254.409	311	.818		
	รวม	255.700	313			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.09	2	.05	.055	.947
	ภายในกลุ่ม	258.17	311	.83		
	รวม	258.27	313			

จากตารางที่ 5 พบว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีระดับการรับรู้สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบสภาพของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านคน (People)	3.69	1.08	4.04	1.02	3.58	0.84
2. ด้านกระบวนการ (Process)	3.74	1.09	4.03	0.98	3.64	0.81
3. ด้านสถานที่ (Place)	3.82	1.09	4.03	0.93	4.17	0.66
รวม	3.75	1.09	4.03	0.98	3.80	0.77

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนทุกขนาดของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ต่างรับรู้ว่ามี “สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข” อยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ความสำคัญในแต่ละด้านแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก (119 คน ลงมา) ครูผู้สอนให้ความสำคัญสูงสุดกับ ด้านสถานที่ ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X}=3.74$) และ ด้านคน ($\bar{X}=3.69$)

โรงเรียนขนาดกลาง (120–719 คน) มีลำดับความสำคัญต่างออกไป โดยครูผู้สอนให้ความสำคัญกับ ด้านคน ($\bar{X}=4.04$) ตามด้วย ด้านกระบวนการ ($\bar{X}=4.03$) และ ด้านสถานที่ ($\bar{X}=4.03$)

โรงเรียนขนาดใหญ่ (720 คน ขึ้นไป) ครูผู้สอนมองว่า ด้านสถานที่ ($\bar{X}=4.17$) เป็นปัจจัยหลัก รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X}=3.64$) และ ด้านคน ($\bar{X}=3.58$)

จากข้อมูลจะเห็นว่า โรงเรียนแต่ละขนาดสะท้อนลำดับความสำคัญที่แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ให้ความสำคัญกับ “สถานที่” เป็นอันดับแรก ขณะที่โรงเรียนขนาดกลางกลับมุ่งไปที่ “คน” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุขต้องออกแบบกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน เพื่อเสริมพลังและตอบสนองความต้องการของทั้งคน กระบวนการ และสถานที่ไปพร้อมกัน

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) ของค่าเฉลี่ยของสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1. ด้านคน (People)	ระหว่างกลุ่ม	10.301	2	5.15	5.44**	.005
	ภายในกลุ่ม	294.332	311	.946		
	รวม	304.633	313			
2. ด้านกระบวนการ (Process)	ระหว่างกลุ่ม	7.55	2	3.775	4.14*	.017
	ภายในกลุ่ม	283.58	311	.912		
	รวม	291.13	313			

สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข	แหล่งความ แปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
3. ด้านสถานที่ (Place)	ระหว่างกลุ่ม	7.298	2	3.649	4.57*	.011
	ภายในกลุ่ม	248.403	311	.799		
	รวม	255.7	313			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.35	2.00	2.174	2.66	.071
	ภายในกลุ่ม	253.92	311.00	.816		
	รวม	258.27	313.00			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 แสดงว่าครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านกระบวนการ และ ด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' ดังปรากฏในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' ของความคิดเห็น ต่อ สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

สถานศึกษาแห่งความสุข		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ด้านคน (People)				
ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	3.69	4.04	3.58
ขนาดเล็ก	3.69	-		
ขนาดกลาง	4.04		-	.01**
ขนาดใหญ่	3.58		.01**	-
ด้านกระบวนการ (Process)				
ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	3.74	4.03	3.64
ขนาดเล็ก	3.74	-		
ขนาดกลาง	4.03		-	.02*
ขนาดใหญ่	3.64		.02*	-
ด้านสถานที่ (Place)				
ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	3.82	4.03	4.17
ขนาดเล็ก	3.82	-		.01**
ขนาดกลาง	4.03		-	
ขนาดใหญ่	4.17	.01**		-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 *** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 8 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายมิติ ได้แก่

ด้านคน: ครูโรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็นต่อสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ด้านกระบวนการ: ครูโรงเรียนขนาดกลางให้ความคิดเห็นสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ด้านสถานที่: ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยชี้ว่า ครูโรงเรียนขนาดใหญ่รับรู้สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

กล่าวโดยสรุป ครูในโรงเรียนขนาดกลาง มีมุมมองด้าน “คน” และ “กระบวนการ” เด่นกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ขณะที่ โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้เปรียบด้าน “สถานที่” เมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดเล็ก สะท้อนให้เห็นว่า ความสุขในโรงเรียนแตกต่างกันไปตามบริบทของขนาดโรงเรียน

ตารางที่ 9 สรุป แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ที่มีความถี่ตั้งแต่ 2 ขึ้นไป

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข	ความถี่
ด้านคน (people)	
1. มีการทำงานเป็นทีม สามัคคี รักใคร่ กลมเกลียว	7
2. มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้ง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และกรรมการสถานศึกษา	4
3. มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูได้พัฒนาตนเอง และทำงานตามความถนัดและความสนใจ	4
4.ผู้บริหารโรงเรียนมีการให้กำลังใจ และเป็นแรงบวกให้แก่ครู	4
ด้านกระบวนการ (Process)	
1.ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนที่ชัดเจน	4
2. จัดการเรียนรู้แบบนักเรียนปฏิบัติจริง ให้เกิดประสบการณ์ตรง	3
ด้านสถานที่ (Place)	
1. มีอาคารสถานที่ปลอดภัยต่อการใช้งาน	8
2. สถานที่ที่มีความสวยงาม สะอาด น่าอยู่	6

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยครูผู้สอนให้ความสำคัญสูงสุดกับด้านสถานที่ รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ และ ด้านคน ซึ่งอาจเป็นเพราะโรงเรียนส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ทำให้การจัดการสถานที่มีความเป็นระบบ ต่อเนื่อง และพัฒนาได้อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมที่

ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา องค์ไทร (2561, น.98-99) ที่ชี้ว่า ปัจจัยสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งความสุข ได้แก่ สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และคุณลักษณะงาน รวมถึงงานของ ชินกฤต ศรีสุข (2567, น. 445-446) ที่พัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนแห่งความสุข โดยเน้นการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ การพัฒนาผู้เรียน และสมรรถนะครู และสอดคล้องกับ กมลพรรณ เอกณรงค์ (2560, น.71-72) ที่ศึกษาการพัฒนาโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข พบว่า ด้านคนและกระบวนการสอนเป็นจุดแข็งที่สำคัญ จะสามารถสรุปได้ว่า งานวิจัยต่างยืนยันว่า การพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุขจำเป็นต้องพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งด้านสถานที่ กระบวนการ และคน โดยเฉพาะการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ และการยกระดับสมรรถนะครู ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของโรงเรียนแห่งความสุขอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ส่วนขนาดของโรงเรียนพบความแตกต่างบางประการ โดยครูในโรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็นด้านคน และกระบวนการ สูงกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดกลางมีความคล่องตัวและความชัดเจนในการบริหารงานมากกว่า ในขณะที่ด้านสถานที่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากมีความพร้อมด้านงบประมาณและการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับ เช่น วิสุทธิณี ธาณิรัตน์ และชัยยา น้อยนารถ (2563, น.97) ที่พบว่าความพร้อมของโรงเรียนแตกต่างกันตามขนาดและเขตพื้นที่การศึกษา ระพีงษ์ ก้านกิ่ง และชวนคิด มะเสนา (2060, น. 41) ที่ชี้ว่า ขนาดสถานศึกษามีผลต่อการบริหารงบประมาณและการจัดการ มยุรี อินทรโชติ, ศิริพร ทองแก้ว, และสุบิน ยุระรัช. (2024, น. 166) ที่ระบุว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในเขตกรุงเทพฯ มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้การขับเคลื่อนโรงเรียนแห่งความสุขมีประสิทธิภาพสูง สามารถสรุปได้ว่า สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขมีความแตกต่างกันตาม ขนาดโรงเรียน มากกว่าปัจจัยอื่น ซึ่งอาจสะท้อนว่า ความพร้อมด้านทรัพยากร โครงสร้างการบริหาร และบรรยากาศในโรงเรียน มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของครูผู้สอนเกี่ยวกับความสุขในโรงเรียน มากกว่าปัจจัยส่วนบุคคลของครูเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ให้ครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านคน (People) ควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ความสามัคคี การบริหารแบบมีส่วนร่วม และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครู ด้านกระบวนการ (Process) ควรมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายชัดเจน จัดการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริงเพื่อให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรง และด้านสถานที่ (Place) ควรจัดอาคารสถานที่ให้ปลอดภัย สะอาด สวยงาม และเอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความสุขและความพึงพอใจในการทำงานของครู รวมถึงความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนและผู้ปกครอง เมื่อครูมีความสุขและมีแรงจูงใจในการทำงาน ความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียนและชุมชนจะเพิ่มขึ้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสบการณ์เรียนรู้ที่ดี นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและได้รับการสนับสนุน ส่งผลให้พฤติกรรมด้านการเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ (2562, น.52-53) ที่พบว่า การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญด้านบุคคลและกระบวนการเป็นลำดับต้น และภัทรพล สายแวว (2564, น. 100-101) ที่เสนอให้ผู้บริหารส่งเสริมความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลในองค์กร เพื่อสร้างความสุขในการทำงาน และยังสอดคล้องกับ ญัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565, น. 144-151) ที่ย้ำถึงการ

สร้างบรรยากาศการทำงานที่น่าอยู่ ส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก และความสมานฉันท์ในองค์กร สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข ควรเน้น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านคน ด้านกระบวนการ และด้านสถานที่ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่เป็นสุข และส่งเสริมความผูกพันของครู นักเรียน และชุมชนกับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่า ด้านคน มีการรับรู้สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขในลำดับสุดท้าย ผู้บริหารจึงควรพัฒนาด้านคน ให้มีระดับการรับรู้สภาพการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขมากขึ้น โดยใช้จุดแข็งในด้านกระบวนการ และสถานที่ เพื่อพัฒนาคนให้มีความสุขในการทำงาน

ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ควรมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านบุคคล กระบวนการ และสถานที่อย่างเท่าเทียมกันในทุก ๆ ด้าน

ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ หรือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุขในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนารูปแบบการบริหารบุคคลของสถานศึกษา สู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข เช่น ด้านผู้บริหาร ด้านชุมชน เป็นต้น เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาแนวทางการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขให้ครอบคลุมต่อไป

ควรศึกษารูปแบบการบริหารและทักษะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ เอกณรงค์. (2560). แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
<https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2017.994>
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา, 116(74 ก), 1-23.
<https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/074/1.PDF>
- ชวนชม ชินะดังกูร, ศิริชัย ชินะดังกูร และสมใจ เดชบำรุง. (2560). ความสุขในการทำงานของบุคลากรการศึกษา สังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(2), 26-39.
- ชินกฤต ศรีสุข, วราภรณ์ ไทยมา, และสิรินธร สิ้นจินดาวงศ์. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(7), 445-463.
<https://so02.tcithaijo.org/index.php/JRKSa/article/view/271842>

- ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- เตือนใจ คล้ายแก้ว. (2560). แนวทางการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในจังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- ถาวรธรรม บุญเลี้ยง และ วลลภา อารีรัตน์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 12(45), 196–204.
- ภัทรพล สายแวว. (2564). แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- มยุรี อินทรโชติ, ศิริพร ทองแก้ว, และสุบิน ยะระรัช. (2567). แนวทางการขับเคลื่อนโรงเรียนแห่งความสุขสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *Journal of Buddhist Education and Research*, 10(4), 155–169.
- รังสฤษฎ์ บุญอาจ. (2561). ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).
- โรงเรียนบ้านหัวทะเล (ผ่องประชาสรรค์). (2565). แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา. วลลภา องค์ไทร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอ นครชัยศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- วิสุทธิณี ธานีรัตน์ และ ชัยยา น้อยนารถ. (2563). การศึกษาความพร้อมของโรงเรียนในการพัฒนาเพื่อก้าวสู่การศึกษาไทยแลนด์ 4.0 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 15(1), 88–103
- วีระพงษ์ ก้านกิ่ง และชวนคิด มะเสนะ. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วารสารราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 1(1), 41–58.
- ศิรินทร์ทิพย์ วงศ์พรหม. (2564). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- สุทธิรัตน์ แซ่มซ้อย. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารงานโรงเรียนกับประสิทธิภาพของการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2564. _____ . (2565). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2565.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.

- สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้. (2564). ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040.
- สำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ. (2016). โรงเรียนแห่งความสุข! กรอบแนวคิดเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (ฉบับย่อ).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560ก). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570.
- อาทิตยา ศักดิ์จันทร์. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงระบบกับความสำเร็จ ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดชุมพร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).
- อุทัยวรรณ ศรีรัตน์. (2562). การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>